

РЕЗЮМЕ ЗВІТУ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ І КОНФЛІКТНОЇ ЧУТЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО ВІДНОСИН МІЖ ВПО ТА ПРИЙМАЮЧОЮ ГРОМАДОЮ

Київ 2017-2018

Моніторинг соціальної згуртованості та конфліктної чутливості (надалі - Моніторинг) діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на відносини між внутрішньо переміщеними особами (надалі - ВПО) та приймаючою громадою, проведено на підставі методології, розробленої експертами програми «Радник з питань ВПО» (надалі - Програми). Авторка Моніторингу - експертка Програми Ірина Лоук. Програма впроваджується канадською неурядовою федеральною рівня організацією «Stabilization Support Services» за підтримки Посольства Великої Британії в Україні.

Метою Моніторингу є аналіз рівня конфліктності та соціальної згуртованості між ВПО та приймаючою громадою, як наслідку реалізації рішень органів влади та органів місцевого самоврядування. Даний аналіз включає оцінку необхідності у запровадженні механізмів конфліктної чутливості управлінських рішень під час розробки та реалізації заходів по забезпеченню інтеграції ВПО в приймаючі громади, скороченню нерівності та соціальної ізоляції, зміцненню соціальних відносин, попередженню конфліктів.

Задачами Моніторингу є:

- визначення чинників, що спричиняють конфлікти та впливають на їх виникнення;
- вивчення ситуації в регіонах щодо конфліктної чутливості управлінських рішень органів державної влади та місцевого самоврядування;
- з'ясування ступеню конфліктності окремих регіонів та визначення динаміки змін для подальшої роботи задля їх зменшення.

До основних індикаторів, що демонструють згуртованість та конфліктність, автори методології відносять:

- Конфліктність/толерантність громади (за виключенням проблем ВПО). Зазначений показник виявляє прояви нетерпимості та їх наслідки в громаді щодо відокремлених груп населення (наприклад, роми, представники ЛГБТ-спільноти та інші). Свідчення про те, що громада постійно або в особливо жорсткій формі виявляє нетерпимість до відмінних за певними ознаками груп осіб, є підставою вжити заходи для зміни такого ставлення та імплементації толерантності.

- Ступінь задоволення основних життєвих потреб. Зростання конфліктних настроїв щодо ВПО пов'язане з тим, що внутрішнє переміщення збільшує навантаження на інфраструктуру громади та знижує рівень забезпечення соціальними ресурсами, що породжує негативні настрої серед місцевого населення. З іншого боку, не отримавши необхідних соціальних благ на однаковому рівні з членами громади, ВПО не мають можливості інтегруватися та перебувають у дискримінованому становищі порівняно з членами приймаючої громади.

- Рівень поляризації суспільства щодо військових дій на сході та окупації АРК. Співвідношення в громаді ВПО та учасників бойових дій. Цей показник є специфічним для України. З одного боку, у громад є необхідність відправляти місцевих жителів для участі у бойових діях з метою захисту країни, з іншого, - приймати родини зі сходу України, які покинули свої домівки через конфлікт. Це може формувати упереджене ставлення щодо ВПО. При цьому участь ВПО в АТО місцевою громадою заперечується та знецінюється.

- Конфліктність відносин між ВПО та приймаючою громадою. Цей показник використовується для аналізу наявних конфліктних ситуацій між ВПО і приймаючою громадою. На даний момент, виявити інформацію про конфлікти, що відбувались у громаді з ВПО, та проаналізувати їх, неможливо через відсутність відображення реальної інформації у відкритих джерелах. При подальшій роботі спрямованій на оцінку ситуації з конфліктністю в різних регіонах України варто здійснювати системний збір та оцінку інформації про дані конфлікти.

Процедура Моніторингу, відповідно до методології, передбачала збір даних про важливі аспекти на загальнодержавному, регіональному та локальному рівнях з офіційних джерел (статистичні дані), відкритих джерел та через проведення опитувань різних груп населення громади (ВПО та представників інститутів громадянського суспільства, що опікуються проблемами ВПО) з подальшим визначенням ступеню конфліктогенності відповідно до встановлених індикаторів.

Заходи зі збору та обробки даних проведені в усіх областях України. Для презентації звіту обрані 9 регіонів України, де були зібрані найбільш повні дані, а саме Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Харківська, Херсонська, Луганська, Львівська, Київська області та місто Київ.

Результати Моніторингу відображені у наступних висновках:

- Було виявлено достатньо високий рівень нетерпимості громад щодо основних «маркерів нетерпимості». Конфлікти на тлі нетерпимості переважно виявляються в сутичках і бійках між різними групами з залученням значної кількості осіб. Найбільшу ступінь нетерпимості було виявлено в Харківській області, найменшу - в Київській та Львівській областях. Мають бути реалізовані кампанії в регіонах, які будуть спрямовані на виховання толерантності, забезпечення сприйняття різноманітності та протидію інформаційній агресії.

- Щодо стану забезпечення основних життєвих потреб в досліджених регіонах, то найгірша ситуація склалася в Донецькій та Луганській областях, що обумовлено високим рівнем безробіття. Найкраща ситуація - в Києві, що пояснюється високим рівнем середньої заробітної плати (яка практично удвічі вища, ніж в інших досліджених регіонах). Проблеми з високою вартістю оренди житла у відношенні до середньої заробітної плати виявлені в Дніпропетровській, Харківській та Київській областях. У зв'язку з зазначеним, необхідно вжити заходи, що будуть спрямовані на створення робочих місць для ВПО в Донецькій і Луганській областях та на формування можливостей оренди соціального житла для ВПО в Дніпропетровській, Харківській та Київській областях.

- Було виявлено системну проблему, а саме відсутність підтримки ВПО місцевими органами влади, які не розробляють програми для інтеграції ВПО та не передбачають в місцевих бюджетах фінансування соціальних потреб ВПО.

- Дослідження продемонструвало загострення конфліктів у багатьох сферах групової взаємодії ВПО, представників приймаючих громад та учасників АТО. Здебільшого це зумовлено відсутністю реального публічного діалогу навколо соціально важливих рішень. Необґрунтовані рішення поряд з ігноруванням інтересів усіх сторін призводять до конфлікту та загострення протистояння навіть у тих сферах, які ще три роки тому оцінювались як безконфліктні.

- Подальше проведення Моніторингу і запобігання можливим конфліктним проявам має бути забезпечене встановленням процедур системного збору інформації про конфлікти, зокрема конфлікти з ВПО, в кожному регіоні. Оцінювання має здійснюватися, зважаючи на кількість залучених сторін та наслідки конфлікту. З цієї метою варто запровадити механізм громадського моніторингу конфліктної чутливості управлінських рішень, які приймаються органами державної влади та місцевого самоврядування, зокрема рішень, які торкаються інтересів ВПО та покликані сприяти їх соціальній адаптації та інтеграції.

З метою зменшення рівня існуючих конфліктів та превенції виникнення нових конфліктів між охопленими дослідженням соціальними групами експерти Програми розробили наступні рекомендації:

- Розробити механізм проведення громадської експертизи конфліктної чутливості рішень органів виконавчої влади.

- Провести навчання використанню конфліктно чутливих підходів у діяльності органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

- Провести навчання технікам «Не нашкодь» для працівників органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

- Зібрати більш детальні дані по кожному з індикаторів на рівні регіонів та розробити програми з превенції конфліктів, медіації та залучення до діалогу конфліктуючих сторін.

- Розробити регіональні інформаційні програми з урахування типів та потужності конфліктів присутніх в регіонах.